

“FLORI” DE PRIMĂVARĂ

Constantin TOMA¹

Floarea și omul și-au împletit existența de-a lungul mileniilor. Omul a îndrăgit-o pentru frumusețea ei, pentru parfumul ce-l emana, dar și pentru leacurile ce i le oferea.

Floarea- simbol al purității, al recunoștinței, al admirației-însoțește omul întreaga viață. Floarea participă la toate rostirile artei, iar folclorul are predilecție pentru ea: o întâlnim în cântece, în balade, în legende. Arta populară este de neînchipuit fără floare; formele și culorile ei abundă pe ii, fote, cămăși și sumane, pe ștergere și basmale, în bătătura covoarelor, pe ceramica măiestrit înflorată, pe cele mai diverse obiecte: lingură, furcă, porți monumentale, căpriorii caselor, dovedind trainica legătură om-floare.

Element de multiplă inspirație, floarea a trecut și în preocupările artelor culte: în arhitectură, pictură, grafică plastică. În pictură, floarea a inspirat pe Luchian Petrașcu, Țuculescu și mulți alții. Poeții au admirat-o în stihuri meșteșugit create. În poezia lui Dimitrie Anghel, florile sunt motive predilecte. Volumul “În grădină”, înmănunchează poezii în care florile sunt cântate cu delicată simțire. Poezia “Moartea Narcisului” din volumul “Fantezii” este tipică pentru delicatețea cu care se stabilește corespondența între ofilirea florii și iubirea care moare. Și prozatorii au luat florile ca motive de inspirație, amintindu-ne de “Dama cu camelii” a lui Alexandre Dumas-fiul (după care marele Verdi a creat “Traviata”) ori de “Laleaua neagră”, scrisă de tatăl său. Așadar destinul s-a împletit și se împletește- precum firele alb-roșii ale măștișorului-cu cel al florilor.

Când vorbim de flori de primăvară, ne gândim la ghiocei, brebenei, viorele, zambile, narcise, lăcrămioare, deditei, toporași, stânjenei, bujori și câte altele, mai puțin cunoscute de cei mai mulți dintre noi. Se impune să facem precizarea că vorbim de plante cu flori, chiar dacă în mod obișnuit le numim flori.

GHIOCCELUL sau clopoțelul este numit *Galanthus nivalis* în limbajul botaniștilor, nume ce vine de la cuvintele grecești gala- care înseamnă lapte, anthos- care înseamnă floare (aluzie la culoarea albă a florilor) și nivalis- care înseamnă înzăpezit, care crește în zona zăpezilor permanente (aluzie la faptul că planta își face apariția chiar înainte de topirea zăpezii).

Genul *Galanthus* cuprinde vreo 15 specii, răspândite în estul bazinului mediteranean . La noi în țară cresc 3 specii: *G. nivalis*, *G. graecus* (ghiocei grecesc) și *G. plicatus* (ghiocei dobrogean), prima fiind cea mai răspândită, celelalte două întâlnindu-se numai în pădurile de stejar pufos și cărpiniță.

¹ Universitatea “Al. I. Cuza”, Facultatea de Biologie, B-dul Carol I, nr. 20A, Iași, 700506

Foto 1 – *Galanthus nivalis*

Legenda spune că ghiocelul a avut 8 copii, dar murindu-i soția, s-a recăsătorit și mama vitregă i-a alungat de la casa părintească. Copiii, 4 fete și 4 băieți, s-au împrăștiat în lumea largă și de supărare s-au prefăcut în flori. Ghiocelul (tatăl) s-a pornit în căutarea lor, dar nu i-a găsit și de supărare s-a prefăcut și el în floare.

Viața ghiocelului este scurtă. După ce a dat floarea, frunzele își îndeplinesc cu hărnicie funcția de fotosinteză. Bulbul trebuie umplut din nou cu mâncare pentru anul viitor, ca și semințele mici ce se coc în ovar. Când rupi această plantă a cărei mare rost e să vestească primăvara, să răspândească neuzitul îndemn la dezmoțire, la viață, nu-i smulge și bulbul; nu o omorâ de tot; las-o să dea o altă floare în primăvara viitoare; lasă-i puțința să-și adune rezerva pentru anul viitor cu ajutorul celor două-trei frunzulițe bazale verzi, ca niște panglici subțiri și late de cel mult 5 mm, zămislite pentru a face fotosinteză la lumina soarelui.

ZAMBILA e supranumită giuvaerul Orientului. Legenda spune ca Hyacinthus, fiul lui Amyclos, regele Spartei, era de o rară frumusețe; de altfel, însuși numele, derivat din Hyakinthos- care în limba greacă înseamnă "nestemată", "giuvaer"- vorbește despre frumusețea tânărului. Favoritul lui Apollo, Hyacinthus se afla mai tot timpul în preajma acestuia. Într-o zi, pe când exersau amândoi aruncând discul, Zephyrus, gelos, a făcut în așa fel ca discul să-l lovească pe tânărul Hyacinthus și să-l omoare. Întristat, Apollo a zămislit din sângele prietenului său o floare, dându-i și numele lui. Așa se spune că ar fi luat naștere zambila, botezată de neîntrecutul botanist Linné, *Hyacinthus orientalis*. Legenda acestei flori ne arată că zambila, rudă cu ceapa, crinul, laleaua, lăcrămioara și ghiocelul, era binecunoscută și cultivată în regiunile mediteraneene în urmă cu 2-3 mii de ani.

Se cunosc peste 30 de specii de zambile, dintre care 3 cresc spontan și la noi; cea numită *Hyacinthus orientalis* a stat la baza creării majorității soiurilor cultivate. Cultivată în regiunea estică a bazinului mediteranean, ca și în Orientul Apropiat, zambila s-a impus repede, mai ales datorită parfumului ei pătrunzător, plăcut.

Primii bulbi de zambile sunt aduși din Bagdad la Veneția pe la mijlocul secolului al XVI-lea, după care planta s-a răspândit în toată Italia, apoi în Franța, Anglia și Olanda, aici găsim și ca și laleaua - a doua sa patrie.

O legendă olandeză spune că un vas genovez a naufragiat în apropierea coastei Țărilor de Jos. Încărcătura sa cuprindea și o ladă cu bulbi de zambile; aceștia au fost aruncați pe țărm, unde au găsit condiții bune de dezvoltare. După un timp plaja s-a acoperit cu zambile înflorite și plăcut mirositoare. Uimirea localnicilor a fost mare. Dar, cum erau iubitori de flori, s-au grăbit să le transplanteze în grădinile lor. Ulterior, au aflat că noile flori proveneau de pe o navă scufundată.

Florile de zambilă, înșirate pe o codiță lungă, au culori variate: alb, roz, albastru, roșu, galben, violet; se cunosc chiar soiuri cu două culori. Pe la începutul secolului trecut existau deja mii de soiuri, în culori și nuanțe diferite, cu flori duble, atrăgătoare prin aspect, miros și culoare.

NARCISA (*Narcissus poeticus*, *N. pseudonarcissus*). Originară din sudul și vestul Europei, este apreciată ca plantă cultivată atât pentru eleganța florilor cât și pentru mirosul ei plăcut. Crește și în țara noastră, având flori solitare, mari, galbene sau albe. Soiurile create au flori involte, unicolore sau bicolore, cu o coronulă mai lungă sau mai scurtă. Narcisa spontană de la noi (sugestiv botezată *Narcissus poeticus*) formează pajiști de o rară frumusețe pe Valea Dumbravei, nu departe de orașul Făgăraș, într-o poiană de mult renumită.

BRÂNDUȘA DE PRIMĂVARĂ (căci este și una de toamnă) - *Crocus moesiacus*, atrage privirea prin galbenul de șofran al florii, ca o pâlnie abia ridicată din frunzar. În pământ are tot un bulb, ca și zambila, plin din anul trecut cu materii hrănitoare. Floarea e lungă, subțire jos, lărgindu-se la vârf în șase foi galben-aurii.

FLOAREA PAȘTELUI (*Anemone nemorosa*) se îngrămădește de regulă la piciorul unui arbore, formând tufe verzi, stropite cu pete albe sau galbene. În pământ nu mai are bulb, ci un rizom lung și brun, plin cu mâncare din anul trecut. În fiecare an crește cu 1-2 cm, pe măsură ce putrezește la capătul celălalt; din loc în loc dă ramuri, încât așa se explică gruparea mai multor indivizi la un loc. Tulpina aeriană se termină cu o singură floare, cu o sumedenie de stamine galbene. Toată frumusețea ei stă tocmai în această îmbinare, a verdelui fraged al frunzelor cu albul petalelor și galbenul staminelor. Când e vreme rea, ploioasă, florile sunt îndoite în jos, pentru ca ploaia să se prelingă pe dosul petalelor și să nu spele polenul.

Alături de floarea paștelui, stând tot așa în grămezi atrăgătoare, dar mai la umbră, sunt *BREBENEII* sau ciocăneii (*Corydalis cava*), având drept organ plin cu mâncare un tubercul gol înăuntru, asemănător bulbului. Pajiștea de brebenei, întinsă pe frunzarul din anul trecut, este un curcubeu de culori. Așa de delicată ce e corola și atâtea dungulițe fine ce încondeiază petalele albe, trandafirii sau chiar purpurii, încât în ele poți vedea finețea desenelor trase de natură. Adunând florile într-un buchet, nu te mai saturezi să le privești, nu poți să-ți iei ochii de la minunăția de forme și culori pe care le ai în față. Florile au și o înfățișare curioasă: seamănă cu

cele de la gura leului, având două baze răsfirate, dar gura este închisă; una dintre buze se continuă cu un pinten plin cu nectar la bază.

O dată cu brebeneii, sau înaintea lor, înfloresc *VIORELELE* (*Scilla bifolia*). Ele reprezintă gingășia în haine albastre, așa cum ghiociei erau mai devreme gingășia în haine albe. Între două frunze lungi și înguste se ridică o codiță rumeioară, spre vârful căreia se țin floricelele micuțe, cu șase foițe albastrii.

Toate "florile" despre care am vorbit până acum înfloresc înainte ca mugurii arborilor să se desfacă și să iasă frunzele, care vor forma umbra atât de binefăcătoare a pădurii: binefăcătoare pentru noi, oamenii, dar nu și pentru plăpânde de florile ale plantelor ierboase de primăvară. Acum se grăbesc să profite de lumina din pădure, ceapa ciorii, grăușorul, pochivnicul, mierea ursului, poama vulpii, toporașul, lăcrămioara și apoi laleaua sălbatică.

TOPORAȘUL (*Viola odorata*), tot plantă de pădure, este și el unul dintre vestitorii primăverii. drept cuvânt poporul l-a botezat și tămâioara, căci mirosul lui delicat amintește de aburul de tămâie. Mirosul pentru plantă este telegrafia fără fir prin care dă de veste insectelor unde i se află floarea. Pentru ca mirosul să nu dea greș, să fie mai pătrunzător, tufe de toporași se adună mai multe la un loc, adeseori lăstarii aceluiși părinte, această plantă înmulțindu-se și altfel decât prin semințe. Floricelele albastre-sinilii, cu petalele răsfirate, două în sus și trei în jos, cu o pată catifelată albicioasă și cu un bumb portocaliu în mijloc, este o adevărată minunăție a naturii, ale cărei semințe sunt căutate și răspândite de furnici.

Dar iată că mugurii arborilor au crăpat; prin ciurul frunzelor plăpânde abia se mai strecoară razele de soare. Dansul florilor de primăvară în pădure îl încheie *LĂCRĂMIOARA* (*Convallaria majalis*), o numire pe cât de sugestivă pe atât de gingașă. Între două frunze late, ascuțite la vârf, stau bobocii, ca niște boabe de mărgăritar înșirate pe o rămurică subțire. Când florile se deschid și-și respiră corola alb-sidefie, cu șase zimțișori, atunci și crenguța ce le poartă se îndoiește, ieșind la iveală din învelișul frunzelor.

Același renumit botanist suedez Linné, naș al multor plante, a botezat foarte sugestiv lăcrămioara: *Convallaria majalis*, de la cuvintele latinești *convallis* - depresiune și *majalis* - de mai; într-adevăr, lăcrămioara sau mărgăritarul preferă depresiunile cu umiditate moderată și înfloresc în cursul lunii mai.

Floarea de lăcrămioara naște legende. Micile și grațioasele mărgărite, aroma inegalabilă tulbură chiar și pe botaniști. Lăcrămioara este și ea deosebit de precaută; ca și plantele cu bulbi, la care ne-am referit mai sus, ea se înmulțește mai cu seamă pe cale vegetativă, cu ajutorul rizomului. Este o floare atât de îndrăgită, încât în Franța se păstrează vechiul obicei de a sărbători anual "Ziua lăcrămioarelor".

Închei prezentarea acestui cortegiu al florilor de primăvară cu *LALEAUA*- floarea națională a Olandei (*Tulipa gesneriana*). Lalelele spontane cresc în multe regiuni de pe glob. La noi întâlnim laleaua de pădure cu flori galbene (*Tulipa sylvestris*).

Numele științific de *Tulipa* vine de la cuvântul persan *toliban* și de la cel turcesc *tulband*, care înseamnă turban, floarea de lalea semănând într-adevăr cu un turban. De altfel, turcii au fost aceia care au contribuit cel mai mult la răspândirea lalelei în lume; însuși cuvântul lalea noi l-am preluat din limba turca (*lale*).

Cultura acestei plante era la mare cinste în Orientul Apropiat, alături de trandafir, zambilă și narcise; dovadă stau imaginile de pe ceramica veche și de pe vestitele covoare orientale înflorate cu lalele.

Strămoșul lalelelor cu tulpina înaltă și cupă mare *{Tulipa gesneriana}* crește astăzi în stare sălbatică prin Afganistan, Pakistan, Iran. Turcii au introdus-o în cultură, selecționând-o, ameliorând-o. În textele vechi, păstrate în moschei, sunt descrise peste 800 soiuri de lalele.

Pe continentul european au fost aduse de turci pe la mijlocul secolului al XV –lea. O dată pornite în Bizanț, după căderea Constantinopolului sub turci, lalelele încep să decoreze primăvara grădinile din Germania, Franța, Anglia și Olanda; în Olanda lalelele au găsit o nouă patrie. Pe terenurile smulse apei, harnicii olandezi au plantat zeci de hectare de lalele.

Ca și în cazul orhideelor, tulipomania a cuprins mai întâi Franța, iar apoi Olanda, boala cuprinzând deopotrivă pe profesioniști și pe amatori. În Olanda, nimic nu e mai scump decât un bulb de soi. O fată se putea căsători aducând soțului drept zestre un bulb de lalea, căci pentru un bulb de soi se putea lua o moară sau o fabrică de bere. Un bulb de lalea se cumpăra cu de câteva ori greutatea lui în aur.

Ocazii de a oferi flori ni se ivesc cu multe prilejuri: botezuri, nunți, vizite, aniversări, zile onomastice, 1 și 8 martie. O floare oferită este un simbol al omeniei, considerației, dragostei pe care o porți cuiva. Și iată, în cele ce urmează, câteva sfaturi pentru cei care oferă flori.

Familiei cu un nou născut i se oferă un buchetel cu flori gingașe, de crini, garoafe, narcise, liliac ori stânjenel; buchetelul va fi legat cu o panglică de mătase albă sau bleu. Dacă noul născut este fată buchetelul, legat cu o panglică albă sau roz, va fi de nu-mă-uita, lăcrămioare, garoafe albe sau roz, margarete ori liliac alb.

Tinerelor fete li se oferă buchete de garoafe, lalele, trandafiri sau margarete; se vor alege flori cu tije lungi, colorate alb, roz sau galben. Dacă florile se oferă cu ocazia aniversării zilei de naștere, numărul tijelor florifere va fi egal cu cel al anilor împliniți.

La aniversarea unui bărbat se aduc, în general, flori galbene; preferabil, garoafe.

La sărbătorirea nunții de argint este recomandat un buchet de trandafiri roșii, cu 2-3 boboci albi în centru.

Pentru nunta de aur, buchetul de crizanteme galben-aurii este cel mai indicat.

Desigur, nimeni nu se va supăra dacă primește o floare oarecare, fie ea chiar și de câmp, modestă, pentru că floarea este simbol al omeniei, recunoștinței, al respectului, admirației și iubirii.